

ANTI-PESTPROTOCOL

de Griffel

Katholieke basisschool

ANTI-PESTPROTOCOL

BASISSCHOOL DE GRIFFEL

Janneke van Manen

© november 2018

INHOUD

Inleiding _____	4
Missie van de school _____	4
Visie van de school _____	4
Visie op pestgedrag _____	5
Theorie omtrent pestgedrag _____	5
Plagen of pesten? _____	5
Betrokkenen bij pestgedrag _____	6
Preventie van pestgedrag op De Griffel _____	7
Aanpak van pestgedrag op De Griffel _____	8
Literatuur _____	10

INLEIDING

Op basisschool De Griffel willen we kinderen een veilige en inspirerende leer- en leefomgeving bieden, waarbinnen ze optimaal kunnen groeien en bloeien. Pestgedrag kan het gevoel van veiligheid bij een kind ernstig belemmeren en kan langdurige gevolgen hebben voor de verdere ontwikkeling en voor alle betrokkenen (Swearer, Espelage, Vaillancourt & Hymel, 2010). Daarom is pesten een probleem dat wij op onze school onder ogen zien en serieus aanpakken.

In dit anti-pestprotocol wordt het verschil tussen plagen en pesten beschreven en wordt beschreven wat we op De Griffel doen om pestgedrag te voorkomen, te signaleren en aan te pakken. Via dit protocol willen we alle betrokkenen wijzen op de ernst van pesten. Daarnaast willen we handreikingen geven om samen te werken aan een veilige school en een stappenplan bieden in het aanpakken van systematisch pestgedrag.

MISSIE VAN DE SCHOOL

De missie van De Griffel is: *Samen leren, samen leven!* Deze missie geeft weer waar wij als school voor staan en wat wij willen bereiken. Het vormt de basis, het DNA en verleent de uiteindelijke identiteit aan onze school.

VISIE VAN DE SCHOOL

De Griffel biedt leerlingen goed en modern onderwijs, met specifieke aandacht voor hun persoonlijke mogelijkheden en achtergrond, in een inspirerende en veilige leer- en leefomgeving, waarbinnen het kind optimaal kan groeien en bloeien. Aan de hand van de volgende kernwaarden geven wij onze missie vorm en inhoud: kwaliteit, ontwikkeling en betrokkenheid.

KWALITEIT

De Griffel is een school die streeft naar veelzijdig en kwalitatief hoogstaand onderwijs. Onderwijs dat past bij het individuele kind, gebruikt maakt van goede lesmethodes en dat gegeven wordt door deskundige leerkrachten. *Samen leren!*

ONTWIKKELING

We hebben oog voor de individuele behoeften van de leerlingen. Ieder kind is uniek en ontwikkelt zich in een eigen tempo. Op onze school zijn veiligheid en respect belangrijke waarden. We volgen ieder facet van de intellectuele en de sociaal- emotionele ontwikkeling van alle leerlingen in een leerlingvolgsysteem. Daarop wordt de onderwijsinstructie, de begeleiding en het niveau afgestemd. We richten ons op het kind dat extra begeleiding nodig heeft, maar ook op het kind dat meer uitdaging nodig heeft. *Samen leren is samen leven!*

BETROKKENHEID

Samen leren en samen leven doe je niet alleen. We werken samen met interne en externe specialisten, deskundigen binnen Het Sticht en met de ouders van de leerlingen. Samen zijn we verantwoordelijk voor de leerlingen; met vertrouwen, duidelijkheid, eerlijkheid en respect naar elkaar toe. Daar begint het mee. *Samen leren en samen leven is samen werken!*

VISIE OP PESTGEDRAG

Onze missie, *Samen leren, samen leven!*, maakt direct duidelijk dat het pedagogische klimaat hoge prioriteit heeft op De Griffel. We willen kinderen op onze school zich niet alleen optimaal laten ontwikkelen in de cognitieve vakken, maar wij willen ook een bijdrage leveren aan de sociale en maatschappelijke vorming van leerlingen. De Griffel wil een Vreedzame School zijn. Dit wil zeggen dat we een gemeenschap willen zijn waarin we leerlingen actief aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor elkaar, hun omgeving, voor de schoolgemeenschap en de samenleving. We besteden aandacht aan basale, sociaal-emotionele en burgerschapscompetenties die wenselijk zijn in een democratische samenleving, zoals: je verplaatsen in een ander, op een democratische manier met elkaar beslissingen nemen, openstaan voor verschillen tussen mensen, constructief conflicten oplossen, omgangsvaardigheden en verantwoordelijkheid nemen voor de gemeenschap.

Onze school dient een school te zijn waar álle kinderen zichzelf kunnen zijn en zich veilig en prettig voelen. Alleen dan kunnen ze leren. Pestgedrag wordt dan ook als een serieus probleem gezien en de school probeert pestproblemen te allen tijde te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, wordt het onderwerp pesten regelmatig met de leerlingen bespreekbaar gemaakt met gebruikmaking van de methode De Vreedzame School.

THEORIE OMTRENT PESTGEDRAG

PLAGEN OF PESTEN?

Pesten op school wordt gedefinieerd als een vorm van gewelddadig gedrag waarbij een reeks van fysieke, verbale, sociale en/of psychologische aanvallen of intimidaties plaatsvindt met de intentie om de ander te kwetsen of bang te maken. Er is sprake van een psychologisch en/of fysiek machtsverschil tussen de dader en het slachtoffer en er is sprake van herhaalde incidenten tussen dezelfde leerlingen gedurende een langere periode (Olweus, 2010; Solberg, Olweus, & Endresen, 2007; Ttofi & Farrington, 2011). Hoewel af en toe sprake is van leerlingen die zowel pester zijn als gepest worden, zijn de pesters en gepeste kinderen over het algemeen niet dezelfde kinderen (Solberg et al, 2007).

In bovengenoemde definitie van pesten op school staan verschillende kenmerken die het verschil tussen pesten en plagen duidelijk maken. De verschillen zouden kunnen worden aangegeven als in Tabel 1.

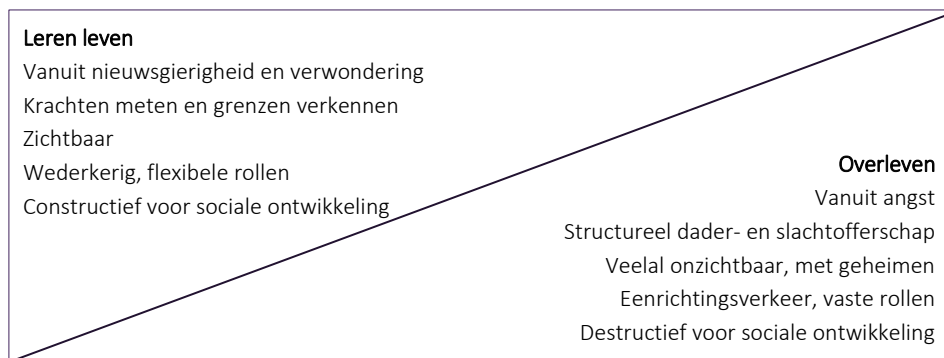
Tabel 1

Versillen tussen plagen en pesten

<i>Plagen</i>	<i>Pesten</i>
Er is sprake van gelijkwaardigheid	Er is sprake van een fysiek of psychisch machtsverschil
Wisselend 'slachtofferschap'	Steeds hetzelfde slachtoffer
Humoristisch	Kwetsend
Af en toe	Systematisch
Vroegere relaties worden vlug hersteld	Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen
Leerling blijft opgenomen in de groep	Isolement en eenzaamheid bij het gekwetste kind
De groep lijdt er niet echt onder	De groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat dat gekenmerkt wordt door angst en wantrouwen

Plagen speelt zich soms af op de grens van het aanvaardbare en kan gemakkelijk overgaan in ruzie of pesten. Als plagen serieus wordt (en dreigt over te gaan in pesten), dient de geplaagde leerling ondersteund te worden om het plagen te laten stoppen en dient de plager te worden aangesproken op zijn of haar gedrag.

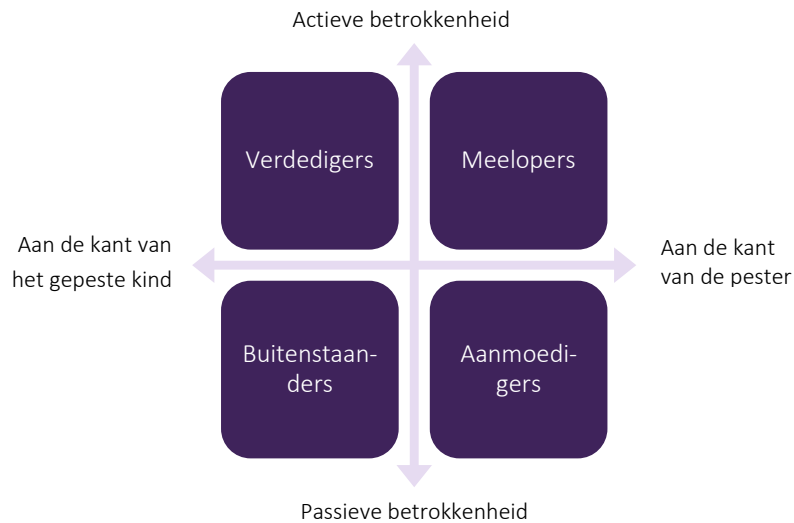
Hoewel de scheiding tussen plagen en pesten hierboven strikt is weergegeven, is het in de dagelijkse praktijk niet altijd helder of er sprake is van pesten (Carrera, DePalma & Lameiras, 2011; Ruigrok, 2010). Figuur 1 laat een continuüm zien van 'leren leven' naar 'overleven' (Broersen, Ossenblok, & Montesano Montessori, 2015). Verschillende betrokkenen kunnen zich bij eenzelfde situatie tegelijkertijd mogelijk op een andere plaats in het continuüm bevinden. Bovendien kan een situatie voor één persoon heen en weer schuiven op dit continuüm. Ook blijkt dat een persoon bij het 'leren leven' ook een zekere mate van 'overleven' ervaart. Kortom: bij het bespreken van pestgedrag en conflicten is belangrijk om te achterhalen hoe de situatie door de verschillende betrokkenen wordt ervaren om inzicht te krijgen in het probleem en de mogelijke oplossingsrichtingen.

Figuur 1. Pesten op een continuüm tussen leren leven en overleven (Broersen et al., 2015).

BETROKKENEN BIJ PESTGEDRAG

Naast de pester en het gepeste kind zijn er vaak meer kinderen betrokken bij het pestgedrag. Volgens Salmivalli (2010) zijn deze betrokkenen te onderscheiden in vier rollen, die al dan niet actief participeren in het pesten en aan de kant van de pester of van het gepeste kind staan. Deze rollen zijn schematisch weergegeven in Figuur 2. Waar meelopers actief het pestgedrag van de pester stimuleren, doen aanmoedigers dit op een meer passieve manier. Verdedigers ondersteunen het gepeste kind op een actieve manier. Buitenstaanders zijn het minst betrokken bij het pestgedrag, staan aan de kant van het gepeste kind.

Figuur 2. Rollen van betrokkenen bij pestgedrag.

De bovenstaande vier rollen laten zien dat meer kinderen dan alleen de pester en het gepeste kind betrokken zijn bij het pestgedrag en daarom ook betrokken dienen te worden bij de preventie en de aanpak van pestgedrag. Het belang van de preventie en aanpak van pestgedrag op grotere schaal dan alleen de pester en het gepeste kind wordt nog meer duidelijk wanneer de percentages van de verschillende rollen bij pestgedrag in ogenschouw worden genomen. Globaal genomen is namelijk ongeveer tien procent van de leerlingen te categoriseren als gepest kind en tien procent als pester (Goossens, Vermande, & Van der Meulen., 2012). Ongeveer 20 tot 25 procent is meeloper of aanmoediger en 15 tot 20 procent is verdediger. Dat betekent dat slechts 35 tot 45 procent van de leerlingen niet betrokken is bij het pesten en dus buitenstaander is. Om deze reden is preventie en de aanpak van pestgedrag op groepsniveau van belang, met grote aandacht voor groepsvorming en het vormen van een gemeenschap, als klas en als school.

PREVENTIE VAN PESTGEDRAG OP DE GRIFFEL

Op De Griffel hanteren we verschillende middelen om een veilig en positief leerklimaat te stimuleren en pestgedrag te voorkomen, op verschillende niveaus.

OP LEERLINGNIVEAU

- Leerkrachten geven elkaar een goede overdracht naar de volgende groep;
- Leerkrachten voeren kennismakingsgesprekken met ouder en kind (gesprekkencyclus);
- Leerkrachten zijn op de hoogte van het leerlingdossier (ParnasSys) en houden dit zorgvuldig bij
- Leerkrachten voeren persoonlijke gesprekjes met kinderen;
- Leerkrachten kennen de signalen van pestgedrag en zijn hierop alert;
- Leerkrachten bespreken de sociaal-emotionele ontwikkeling van individuele leerlingen tijdens de groepsbesprekingen met de Intern Begeleider;
- Leerkrachten gaan adequaat om met conflicten en ruzies volgens de methodiek van De Vreedzame School;
- Leerkrachten spreken Vreedzame Taal in het contact met de leerlingen;
- Leerkrachten melden incidenten aan de coördinator sociale veiligheid en/of directie via het daarvoor bestemde formulier en ondernemen waar nodig van vervolgacties;

- De sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen wordt gevolgd middels Kijk! bij de kleutergroepen en middels de module sociaal-emotionele ontwikkeling van LeerUniek bij groep 3 tot en met 8.

OP GROEPSNIVEAU

- Leerkrachten geven wekelijks lessen volgens de methodiek van De Vreedzame School, met aandacht voor onder andere sociale omgang, conflictbeheersing, verantwoordelijkheid nemen en actief democratisch burgerschap;
- Leerkrachten stellen aan het begin van het schooljaar groepsregels en -afspraken op conform de normen en waarden van de school en laten deze regelmatig terugkomen;
- Leerkrachten zetten een positieve benadering in: ze geven zelf het goede voorbeeld, belonen positief gedrag en negeren zo veel mogelijk negatief gedrag;
- In de groepen worden meerdere keren per jaar conflicten uitgespeeld en behandeld, waarbij de nadruk ligt op het zelf oplossen van conflicten om uitbreiding van conflicten te voorkomen;
- Leerkrachten bespreken de leefregels van De Vreedzame School regelmatig in de klas;
- Leerkrachten passen meerdere keren per week coöperatief leren toe in de groep;
- Leerkrachten bespreken omgangsregels op het internet;
- Leerkrachten bespreken het sociaal-emotionele klimaat op groepsniveau met de Intern Begeleider tijdens groeps- en leerlingbesprekingen.

SCHOOLNIVEAU

- Op De Griffel zijn twee coördinatoren aangesteld voor het implementeren en borgen van De Vreedzame School en de sociale veiligheid;
- Sociale veiligheid (op school en internet) staat meerdere keren per jaar op de agenda voor teamoverleggen met als doel aanpassing, verbetering en borging van regels en afspraken;
- Sociale veiligheid wordt structureel in kaart gebracht middels tevredenheidsonderzoeken onder leerlingen, ouders en personeel;
- Op verschillende plaatsen in de school zijn de regels, normen en waarden van De Vreedzame School zichtbaar;
- Sociale veiligheid wordt structureel besproken met ouders tijdens het Ouderpanel.

AANPAK VAN PESTGEDRAG OP DE GRIFFEL

Indien systematisch pestgedrag wordt gesignaleerd, wordt de procedure in werking gesteld zoals weergegeven in Tabel 2 op de volgende bladzijde. Hierbij worden niet alleen de pester en zijn ouders betrokken, maar worden alle betrokkenen ingelicht en gestimuleerd om op een voor hen passende wijze een bijdrage te leveren aan de aanpak van het pestgedrag.

Tabel 2

Aanpak van De Griffel bij systematisch pestgedrag

Betrokkenen:	Acties door de leerkracht:
De pester	<ul style="list-style-type: none"> ➤ gesprek voeren met leerling met wel en niet gewenst gedrag en hiervan een schriftelijk verslag maken in ParnasSys; ➤ duidelijke sanctie stellen als het pestgedrag toch weer voorkomt; ➤ vervolggesprekken voeren met de leerling en hiervan een schriftelijk verslag maken in ParnasSys; ➤ eventueel een sociale vaardigheidstraining of cursus in het omgaan met agressie.
Ouders van de pester	<p>Gesprek voeren met de pester en zijn/haar ouders over het pestgedrag, eventueel samen met IB/directie. Let hierbij op de volgende punten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ bespreken van de ernst van het pestgedrag; ➤ afspraken maken over gewenst en ongewenst gedrag; ➤ consequenties benoemen van de school bij overtreding van de afspraken (sancties, bijv. excuusbrief aan slachtoffer schrijven, boek lezen over pesten, tijdelijke schorsing) ➤ afspraak maken voor vervolggesprek met ouders; ➤ gesprek en afspraken vastleggen in een verslag; ➤ ondertekening van het verslag door ouders; ➤ ouders een kopie meegeven van het verslag; ➤ verslag opslaan in ParnasSys. <p>Als bovenstaande niet tot verbetering heeft geleid, roept de directie de ouders van de pester op school voor een gesprek. Eventueel wordt besloten tot tijdelijke schorsing of het isoleren van de pester. Dit gesprek wordt vastgelegd in ParnasSys.</p>
Het gepeste kind	<ul style="list-style-type: none"> ➤ adviezen geven; ➤ gesprek voeren met leerling; ➤ schriftelijke verwerkingsmogelijkheid voor de leerling (bijv. verwerkingschriftje) ➤ eventueel een sociale vaardigheidstraining.
Ouders van het gepeste kind	<ul style="list-style-type: none"> ➤ duidelijk maken dat de school serieus omgaat met de aanpak van pestgedrag; ➤ inlichten over de gemaakte afspraken met de pester en zijn/haar ouders; ➤ overleg voeren over de aanpak en begeleiding van het kind en hiervan een schriftelijk verslag maken in ParnasSys.
Meelopers/Verdedigers/Aanmoedigers/Buitenstaanders	Mobiliseren van de middengroep door gesprek met de kinderen over hun rol in de groep (zie Vreedzame School) en dit gesprek regelmatig herhalen.
Ouders van de meelopers/verdedigers/aanmoedigers/buitenstaanders	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ouders weten dat ze zich bij de leerkracht moeten melden als ze merken dat er een kind wordt gepest (ook als dit niet hun eigen kind betreft); ➤ ouders maken hun kind duidelijk dat ze het moeten doorgeven als er een kind wordt gepest en dat dit geen klikken is.
Directie/IB	Op de hoogte stellen van het systematische pestgedrag.
Leerkracht	<ul style="list-style-type: none"> ➤ achtergrondinformatie zoeken over het verschijnsel, signalen, oorzaken, gevolgen en concrete aanpakmogelijkheden; ➤ zorgen voor precieze documentatie in ParnasSys; ➤ gesprek voeren met IB/directie/DVS-coördinatoren voor advies voor de aanpak van het pestprobleem; ➤ eventueel externe hulp/advies inschakelen.
Team	<ul style="list-style-type: none"> ➤ team per mail informeren over pestgedrag; ➤ problemen van de leerling/groep bespreken tijdens bouwvergaderingen.

LITERATUUR

- Broersen, A., Ossenblok, A., & Montesano Montessori, N. (2015). Pesten en sociale veiligheid op scholen: Definities en keuzes op micro-, meso- en macroniveau. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 54, 108-119.
- Carrera, M. V., DePalma, R., & Lameiras, M. (2011). Toward a more comprehensive understanding of bullying in school settings. *Educational Psychology Review*, 23(4), 79-99. doi: 10.1007/s10648-011-9171-x
- Goossens, F., Vermande, M., & Van der Meulen, M. (2012). Pesten: Definitie, sekseverschillen, prevalentie, verloop en consequenties. In F. Goossens, M. Vermande, & M. van der Meulen (Red.), *Pesten op school: Achtergronden en interventies*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Olweus, D. (2010). Understanding and researching bullying. Some critical issues. In S. R. Jimerson, S. M. Swearer, & D. L. Espelage (Red.), *Handbook of bullying in schools. An international perspective* (pp. 9-33). New York: Routledge.
- Ruigrok, J. (2010). *Handboek Alles over pesten*. Esch: Quirijn.
- Salmivalli (2010). Bullying and the peer group: a review. *Agression and Violent Behavior*, 15, 112-120.
- Solberg, M. E., Olweus, D., & Endresen, I. M. (2007). Bullies and victims at school: Are they the same pupils? *British Journal of Educational Psychology*, 77, 441-464.
- Swearer, S. M., Espelage, D. L., Vaillancourt, T., & Hymel, S. (2010). What can be done about school bullying? Linking research to educational practice. *Educational Researcher*, 39(1), 38-47. doi: 10.3102/0013189X09357622
- Ttofi, M. M., & Farrington, D. P. (2011). Effectiveness of school-based programs to reduce bullying: A systematic and meta-analytic review. *Journal of Experimental Criminology*, 7, 27-56. doi: 10.1007/s11292-010-9109-1